

НАГЛАСИ НА ОБУЧАВАНИТЕ КЪМ ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ТЕХНОЛОГИИ В ЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ

Д-р Георги Джумайов
Езикова гимназия „Пловдив“

Резюме. Настоящото проучване има за цел да изследва нагласите към използването на технологии при изучаването на (чужд) език. Изследването също има за цел да определи колко време обучаваните прекарват в онлайн пространството, с каква цел използват световната мрежа и смятат ли, че компютърните и мобилните технологии могат да им помогнат в изучаването на чужд език.

Ключови думи: чужд език; компютърно подпомагано изучаване на език; мобилно асистирано езиково обучение; образователни технологии

1. Описание на изследването

Изследвани са 130 деветокласници от две езикови гимназии в Пловдив. Първата група ученици (78) са от Езикова гимназия „Пловдив“⁽¹⁾ и изучават английски език като чужд език. Втората група ученици (52) са от Езикова гимназия „Иван Вазов“⁽²⁾ и изучават испански език като чужд език. За осъществяване на изследването са използвани съвременните технологии. Проведената анкета е създадена с помощта на „Гугъл“ форми. Целевата група е помолена доброволно и анонимно да попълни формулярите през смартфоните си. Изборът на смартфон се дължи на факта, че повечето български ученици разполагат с него, а училищата все още не могат да предоставят компютър, лаптоп или таблет за индивидуална работа в час. Трябва да се отчете фактът, че българското училище не е достатъчно дигитализирано и достъпът до интернет не е гарантиран повсеместно. В *Стратегията за ефективно прилагане на информационни и комуникационни технологии в образованието и науката на Република България (2014 – 2020)* се посочва, че „липсата на национална ИКТ инфраструктура за съхранение и обработка на образователна и научна информация е сериозна пречка пред развитието на ефективно образование“⁽³⁾. Важно е да се отбележи, че изследването е проведено през 2019 година, т.е. преди случилата се през 2020 година пандемия. Основна задача на анкетата бе да се изследват нагласите на

съвременните ученици в България към използването на технологии в часовете по чужд език, колко често са в онлайн пространството, с каква цел, смятат ли, че технологиите могат да им помогнат в изучаването на чужд език.

2. Съдържание на анкетата

Изследването се състои от анкета, която съдържа четири въпроса към респондентите. Първият въпрос – „*Кога сте онлайн?*“, предлага четири варианта на отговор: *винаги, често, рядко и никога*. Вторият въпрос към анкетираните е „*Използвате ли смартфон по време на час?*“. В случай че отговорят положително на втория въпрос, посредством третия въпрос – „*С каква цел?*“, се очаква учениците да посочат съответната причина за използването на смартфон по време на час. Четвъртият въпрос – „*Какво е Вашето мнение относно използването на технологии в час като средство за учене и преподаване на чужд език?*“, предлага три варианта за отговор: 1) *Технологиите са от съществено значение за изучаването на чужд език*; 2) *Технологиите биха могли да подпомогнат изучаването на чужд език*; 3) *Не мисля, че технологиите могат да помогнат за изучаването на чужд език*.

3. Методи за анализ на данните

Изследването включва количествени и качествени данни. Количествените данни представляват номинални или ординални променливи и са представени в брой и проценти. За установяване на доминиращи тенденции е използван тестът на Фишер (Fisher's exact test), по формулата (Eddington 2019, 15 – 51):

$$p = \frac{(a + b)! (c + d)! (a + c)! (b + d)!}{a! b! c! d! N!}$$

където a, b, c, d са индивидуални наблюдения;

N е общият брой наблюдения;

$!$ е факториел.

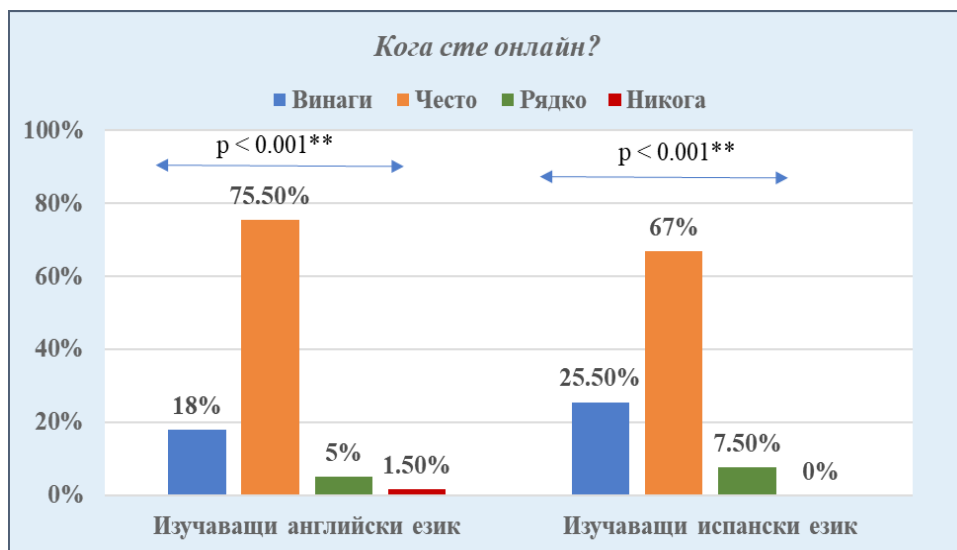
Резултатите са интерпретирани като статистически значими при допустимо ниво на грешка $\alpha = 0.05$ ($p < 0.05$) от висока статистическа значимост при $\alpha = 0.01$ ($p < 0.01$). Изборът на статистически методи е направен съобразно вида на данните, разпределението на променливи и задачите, ръководещи научно-то изследване (Ganeva 2016, 97 – 124).

4. Визуализация и анализ на резултатите

Изследването е осъществено с помощта на отговорите на 130 ученици, изучаващи чужд език. От тях 78 изучават английски език и 52 – испански

език. В процентно отношение разпределението на учениците според изучавания чужд език е 60% с английски език и 40% с испански език.

Първият въпрос „Кога сте онлайн?“ предлага четири възможни отговора: *винаги*, *често*, *рядко*, *никога*. И при двете групи участници преобладава отговорът „често“ – 75.50% от участниците, изучаващи английски език ($p < 0.001$, при $\alpha = 0.01$) и 67% при участниците, изучаващи испански език ($p < 0.001$, при $\alpha = 0.01$). Отговор „винаги“ са дали 18% от групата с английски и 25.50% от тази с испански. Процентът на участниците, които *рядко* ползват интернет, е много нисък и при двете групи: 5% от участниците, изучаващи английски език, и 7.50% от изучаващите испански език. Отговор „никога“ се среща само при 1.5% от групата с английски и не фигурира при групата с испански. Като цяло, се установи, че и в двете групи мнозинството от участниците „са онлайн“ *винаги* или *често*, а тези, които *рядко* или *никога* не ползват интернет, са изключение. Резултатите са обобщени във фигура 1.

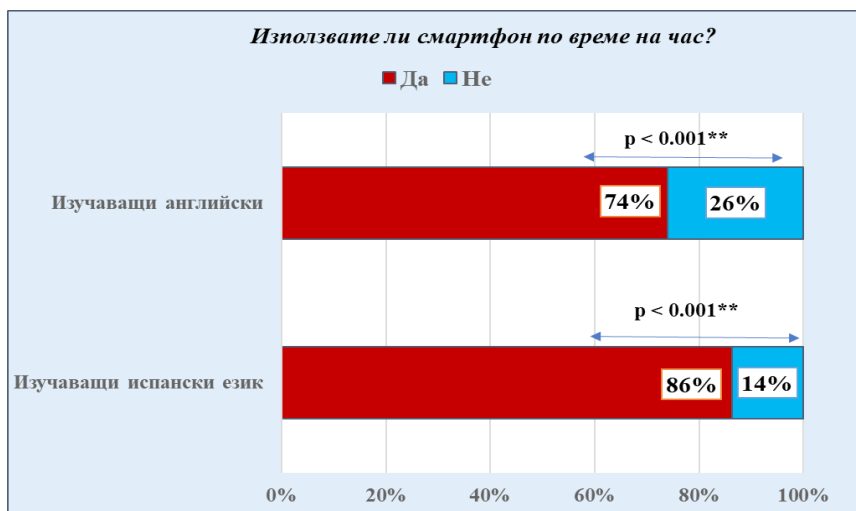

Фигура 1. Разпределение на отговорите на въпроса „Кога сте онлайн?“

Въпросът с присъствието онлайн на учениците не е зададен самоцелно. Интересува ни възможността да бъдат използвани съвременните средства за комуникация максимално ефективно в обучението при изучаването на чужд език. Резултатите от отговорите на петия въпрос от анкетата са възможна предпоставка за осъществяване на обучение в електронна среда. Присъствието на учениците онлайн *винаги* или *често* има своите потенциални възможности.

Учениците от гимназиите работят уверено с електронните устройства. Виртуалната среда за тях е предпочитана, защото е позната и достъпна. Учениците познават интерфейса и функционалностите на различни системи, включително и на тези за обучение, знаят как да защитят потребителското си име, как да създават личен профил, как да общуват с другите през дадена система.

Следващите два въпроса (№ 2 и 3) са свързани с *използването на смартфон*. Първо, участниците трябва да отговорят с „да“ или „не“ на въпроса „*Използвате ли смартфон по време на час?*“. Ако отговорът им е положителен, следващият въпрос – „*С каква цел?*“, изисква да посочат причина за използването на смартфон по време на час. Процентното разпределение на отговорите относно използването на смартфон по време на час е илюстрирано във фигура 2.

** Статистически значима разлика при ниво на грешка $\alpha = 0.01$

Фигура 2. Разпределение на отговорите на въпроса „Използвате ли смартфон по време на час?“

При групата с английски език 74% ($N = 58$) от анкетираните *използват смартфон* по време на час, докато останалите 26% ($N = 20$) са отговорили, че *не използват*. Процентната разлика от 48% е статистически значима според теста на Фишер ($p < 0.001$, при $\alpha = 0.01$). В групата с испански език 86% ($N = 44$) са отговорили *положително* и 14% ($N = 7$) *отрицателно*, със статистически значима разлика от 72% ($p < 0.001$, при $\alpha = 0.01$). Причините за *използване на смартфон по време на час* са анализирани тематично и обобщени в таблици. В тях са включени обясненията на всички участници, които дават положителен отговор на предишния въпрос – „*Използвате ли смартфон по време на час?*“.

Общият брой на отговорите надвишава броя на анкетираните, които използват смартфон поради факта, че в някои от тях се установи повече от една причина.

Сред участниците с английски език 58 заявяват, че използват смартфон в час. Сред тях най-честата причина за използване на смартфон в час е *учебна*, посочена в 28 от отговорите (таблица 1). *Търсене на информация* се обособява като отделна причина: споменава се в 16 отговора, без да става ясно дали информацията е свързана, или няма връзка с учебния час. Най-често използваните ключови изрази включват: „да проверя информация“, „да търся нещо“, „информативна“, „да открия някаква информация“. *От скука, за забавление* е следващата посочена причина, открита в 16 от отговорите. Участниците, които изтъкват тази причина, използват квалифициращи думи и изрази като „скука“, „отегчение“, „да не заспя“, „да отбия време“, „да си цъкам, когато ми е скучно“ и други подобни. *За превод на думи или проверка на значение в онлайн речник* се обособява в отделна категория поради това, че се определя много конкретна цел, различна от останалите. Тази причина е включена в отговорите на шестима участници. Последната причина, свързана с *ползване на социални мрежи и онлайн приложения*, фигурира в четири отговора, където се споменават следните онлайн средства – „Инстаграм“ (Instagram), „Геймс“ (Games), „Фейсбук“, (Facebook) и Ютюб“ (YouTube).

Таблица 1. Основни причини за ползване на смартфон по време на час при групата с английски език

Цел/причина	Илюстративен цитат	Брой отговори с определена причина
1) Учебна	„Използвам смартфон в час много рядко и само за учебни цели под ръководството на учител.“	28
2) Търсене на информация	„Проверявам информация или поглеждам часа.“	16
3) От скука, за забавление	„Някой път просто учителите се опитват да те отегчат с всички възможни средства. Тогава разнообразявам часа си с телефон.“	16
4) За превод на думи или проверка на значение в онлайн речник	„Да проверя дадена дума в google translate.“	6
5) За ползване на социални мрежи и онлайн приложения	„...Ами най-често проверяване на социалните ми мрежи.“	4

Четиридесет и четири от участниците с испански език заявяват, че ползват смартфон в час. Общият брой на отговорите надвишава броя на анкетираните

те, които използват смартфон, поради факта, че в някои от тях се споменава повече от една причина.

Подобно на групата с английски език, при участниците с испански език най-често споменаваната причина за ползване на смартфон в час е *учебна*. Тя фигурира в отговорите на 18 от анкетираните (таблица 2). *От скука, за забавление* е втората най-често срещана причина, посочена в 17 от отговорите. Участниците, които изтъкват тази причина, използват изрази като „става ми скучно“, „доскучава ми“, „да се разсейвам“, „ако знам урока или ако ми е станало прекалено скучно“, „да отбия време“. Следващата причина – за *ползване на социални мрежи и онлайн приложения*, фигурира в 10 от отговорите. Ключови изрази, свързани с тази причина, включват: „да се разсейвам в инстаграм или фифа“, „да се ровя из социалните мрежи“, „Инстаграм“/„Нетфликс“, „да отговарям на съобщения“. Най-рядко срещаната причина за ползване на смартфон при участниците с испански език е *търсене на информация*. Тя фигурира в 5 отговора с ключови изрази „търсене на информация“ или „да проверя нещо“.

Таблица 2. Основни причини за ползване на смартфон по време на час при групата с испански език

Цел/причина	Илюстративен цитат	Брой отговори с определена причина
1) Учебна	„Да правим електронни тестове и задачи.“	18
2) От скука, за забавление	„Доскучава ми от безсмислените скороговорки на някои учители.“	17
3) За ползване на социални мрежи и онлайн приложения	„Да си играя или се ровя из социалните мрежи.“	10
4) За информация	„Да проверя нещо, което ме интересува.“	5

Смятаме, че е обективно възможно да се предположи като отговор почти стопроцентовото участие на смартфон в часовете. Отдаваме по-малкия процент – 80%, посочен в анкетата от двете целеви групи, на уточнението във въпроса *по време на час*, тъй като редът в училище не разрешава употребата на смартустройства. Но в днешната ситуация смартфонът, таблетът, лаптопът по време на час вече четири месеца (март – юни 2020 година) са неизменен елемент от процеса на обучение и от провеждането на учебните занятия. Положителен факт е, че според данни на Института за изследвания в образованието 75% от учителите в начален и прогимназиален етап и 87% – в гимназиален етап, имат повече от 6-годишен опит при използването на цифрови устройства и интернет в училище за целите на учебния процес⁴⁾.

Изводът е, че необходимостта от това да бъдеш онлайн по време на час, става естествена. Учебната цел, с която мнозинството от участниците в анкетата мотивират употребата на дигиталното устройство по време на час, сега (2020) се превръща в задължителна за всички.

Четвъртият въпрос в изследването „Какво е Вашето мнение относно използването на технологии в час като средство за учене и преподаване на чужд език?“ изисква от участниците да изберат един от следните три отговора: *Технологиите са от съществено значение за изучаването на чужд език; Технологиите биха могли да подпомогнат изучаването на чужд език; Не мисля, че технологиите могат да помогнат за изучаването на чужд език.* Резултатите представят процентното разпределение на отговорите на анкетираните в двете групи: с английски език и с испански език (фигура 3). За да се определят доминиращите отговори, е направена съпоставка на пропорциите чрез теста на Фишер.

** Статистически значима разлика при ниво на грешка $\alpha = 0.01$

Фигура 3. Разпределение на отговорите на въпроса „Какво е Вашето мнение относно използването на технологии в час като средство за учене и преподаване на чужд език?“

И в двете групи участници – с английски и с испански език, значимо доминира отговорът „Технологиите биха могли да подпомогнат изучаването на чужд език“ ($p < 0.001$, при $\alpha = 0.01$). Отговорът изразява мнението на 75.6% от изучаващите английски език и на 66.7% от изучаващите испански език. Следващият по честота отговор е: „Технологиите са от съществено значение за изучаването на чужд

език“. Този отговор изразява мнението на 20.5% от изучаващите английски език и на 31.3% от изучаващите испански език. Последният отговор – „*Не мисля, че технологиите могат да помогнат за изучаването на чужд език*“, е посочен само от 3.9% от английската група и от 2% от испанската група.

Почти всички анкетирувани смятат, че технологиите биха могли да подпомогнат и са от съществено значение при изучаването на чужд език. Този резултат доказва своята истинност в сегашната ситуация на онлайн обучение. Ученето виртуално и от разстояние е практически пример за използването на технологиите като средство за овладяване на чужд език.

Наложената поради обстоятелствата през март 2020 година форма на обучение определено доказва необходимостта от използването на електронната среда. Съвременните технологии се превърнаха в ключов инструмент за провеждане на обучението в края на учебната 2019/2020 г. Наличните учебни ресурси в дигитален формат (например от Националната електронна библиотека⁵) могат да бъдат използвани като своеобразен дигитален учебник, както и да бъде дадена практическа възможност за интегриране на учениците в различна, но достъпна за тях среда. В повечето гимназии дистанционното обучение онлайн се извършва със съчетаване на синхронни видеоуроци с платформи за асинхронни инструменти. Такъв е днешният модел на чуждоезиково обучение от разстояние.

Предизвикателството е предимно за учителите – в необходимостта от прецизно овладяване на различните функционалности, които предлагат електронните платформи, и в придобиването на умения за използване на различни платформи (например облачни) и интернет инструменти за образование в онлайн среда за създаване на „работещи в образованието“ мобилни и компютърни приложения. Днешният модел на обучение предполага и наличието на известна зависимост от развитието на технологичната инфраструктура, която би могла да окаже влияние върху качеството на обучение.

5. Обобщение

Въпросът „*Кога сте онлайн?*“ е зададен, за да се провери колко време целевите групи прекарват в интернет. В потвърждение на предварителните очаквания отговорите *винаги* и *често* са с най-висок процент, защото виртуалната среда е предпочитана, позната и достъпна за съвременните ученици. Това е доказателство, че чуждоезиковото обучение не трябва да отбягва тази среда, а да използва максимално ефективно нейните възможности.

Следващите два въпроса – №2 (*Използвате ли смартфон по време на час?*) и №3 (*С каква цел?*) – са свързани с използването на смартфон. При групата с английски език 58 от общо 78 анкетирувани отговарят положително на първия въпрос, а при групата с испански език те са 44 от общо 52 души. Смартфонът и други устройства – например таблет и лаптоп, са съществен елемент от процеса по чуждоезиково обучение.

Почти всички участници в проучването споделят мнението, че технологиите биха могли да подпомогнат или са от съществено значение за изучаването на чужд език. Проведеното през 2019 учебна година изследване показва ключовата роля на съвременните технологии в образованието, което беше илюстрирано на практика през 2020 година, когато целият учебен процес бе изведен в онлайн пространството.

БЕЛЕЖКИ

1. <https://www.eg-plovdiv.com/bg/>
2. <http://egiv-plovdiv.bg/bg/3>. https://www.mon.bg/upload/6543/strategia_efektivno_ikt_2014_2020.pdf
4. <https://nmd.bg/gotovnost-na-utchilishtata-i-semeystvata-za-utchene-v-onlayn-sreda/>
5. <https://e-learn.mon.bg/>

ЛИТЕРАТУРА

- Ганева, З., 2016. *Да преоткроем статистиката с IBM SPSS Statistics*.
София: Елестра.
- Eddington, D., 2019. *Statistics for Linguists: A Step-by-Step Guide for Novices*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

REFERENCES

- Eddington, D., 2019. *Statistics for Linguists: A Step-by-Step Guide for Novices*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Ganeva, Z., 2016. *Da preotkriem statistikata s IBM SPSS Statistics*. Sofia: Elestra.

STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS THE USE OF TECHNOLOGIES IN LANGUAGE LEARNING

Abstract. The current study aims to examine attitudes towards the use of technologies in learning a (foreign) language. The study also aims to find out how much time students spend online, what the purposes are for their using The World Wide Web and whether they believe that computer and mobile technologies can help them learn a foreign language.

Keywords: foreign language; computer-assisted language learning; mobile-assisted language learning; educational technologies.

✉ **Dr. Georgi Dzhumayov**

ORCID iD: 0000-0003-4660-2923

Language High School "Plovdiv"

123, Bulgaria Blvd.

4000 Plovdiv, Bulgaria

E-mail: dzhumayov.georgi@gmail.com